

РОЗДІЛ 5. ТРУДОВЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

УДК: 351.74:614.88

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.83.2.1>

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ТАКТИЧНОЇ МЕДИЦИНИ В СЛУЖБОВО-БОЙОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ В КРИТИЧНИХ СИТУАЦІЯХ ТА УМОВАХ ВЕДЕННЯ БОЮ

Дусяк О.С.,
курсантка ДР-143 ННІФПНП

Тінін Д.Г.,
*майор поліції, старший викладач кафедри ТСП,
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
ORCID: 0000-0002-8593-1706
e-mail: dimatidnepr13@gmail.com*

Дусяк О.С., Тінін Д.Г. Деякі аспекти тактичної медицини в службово-бойовій діяльності поліцейських в умовах дії правового режиму воєнного стану: проблемні питання в критичних ситуаціях та умовах ведення бою.

В статті висвітлено проблемні питання тактичної підготовки правоохоронців в умовах сьогодення, розглянуто актуальні проблеми та виклики, з якими можуть зустрітися правоохоронці під час виконання службових обов'язків та надання домедичної допомоги в умовах бою, надзвичайних та критичних ситуаціях.

Розглянуто питання взаємодії працівників Національної поліції України з іншими рятувальними службами на місці події для результативного надання домедичної допомоги. Зазначено, що взаємодія поліцейських та інших рятувальних служб на місцях події в умовах воєнного стану вимагає особливого підходу та ретельного планування. Необхідно забезпечити чітку координацію дій, належний рівень захисту персоналу рятувальних служб та врахування особливостей роботи в умовах бойових дій. Ефективна взаємодія між різними службами дозволить мінімізувати наслідки надзвичайних ситуацій та забезпечити безпеку населення в умовах воєнного стану.

В роботі висвітлено алгоритм дій надання допомоги постраждалим особам поліцейськими під вогнем, розглядаються ключові питання підготовки правоохоронців для надання ефективної домедичної допомоги в умовах воєнного стану або екстремальних ситуацій в цілому. Підкреслено важливість уніфікованих програм підготовки поліцейських з тактичної медицини, які мають включати як теоретичні знання, так і практичні навички.

Особлива увага приділяється забезпеченню високого рівня готовності поліцейських до швидкого та ефективного реагування на надзвичайні ситуації та збереження життя в умовах загостреного конфлікту. Службові ситуації, в яких можуть опинитися поліцейські, часто супроводжуються конфліктами та їх ескалацією, аж до «вогневого контакту» з правопорушником. Крім цього зазначено, що навчання поліцейських тактичній медицині не тільки допоможе їм надавати ефективну допомогу постраждалим, але й підвищить їхній рівень безпеки під час виконання службових обов'язків.

Ключові слова: тактична медицина, воєнний стан, зони надання допомоги за небезпекою, алгоритм дій, екстремальні ситуації, уніфіковані програми, домедична допомога.

Dusiak O., Tinin D. Some aspects of tactical medicine in service and combat activities of police officers under the conditions of the legal regime of martial state: problem issues in critical situations and combat conditions.

The article highlights the problematic issues of tactical training of law enforcement officers in today's conditions, considers the actual problems and challenges that law enforcement officers may face during the performance of official duties and the provision of first aid in combat conditions and emergency situations.

The issue of the interaction of the National Police of Ukraine with other rescue services at the scene for the effective provision of first aid was considered. It is noted that the interaction of the police and other rescue services at the scene of the event in the conditions of martial law requires a special approach and careful planning. It is necessary to ensure a clear coordination of actions, an appropriate level of protection for the personnel of the rescue services, and to take into account the peculiarities of work in the conditions of hostilities. Effective interaction between different services will minimize the consequences of emergency situations and ensure the safety of the population in the conditions of martial law.

The article highlights the algorithm of actions for providing assistance to injured persons by police officers under fire, considers the key issues of training law enforcement officers to provide effective first aid in conditions of martial law or extreme situations in general. The authors of the article emphasize the importance of unified training programs for police officers in tactical medicine, which should include both theoretical knowledge and practical skills.

Special attention is paid to ensuring a high level of readiness of police officers for quick and effective response to emergency situations and saving lives in the conditions of an aggravated conflict. Service situations in which police officers may find themselves are often accompanied by conflicts and their escalation, up to "fire contact" with the offender. Therefore, for the training of police officers, the section of tactical medicine is the most relevant, which teaches the basic skills of providing self- and mutual aid in combat conditions, which are primarily aimed at eliminating the preventive causes of death, taking into account the threat from combat operations or an active shooter. Unfortunately, there are infamous cases of the death of police officers while performing law enforcement tasks, which indicates the need for mandatory integration of first aid standards into their training and operations in various tactical situations. In addition, it is important to note that training police officers in tactical medicine will not only help them provide effective care to victims, but will also increase their level of safety while performing their duties. Therefore, unified training programs for police officers in tactical medicine should be an integral part of the training of law enforcement officers.

Key words: tactical medicine, martial law, emergency assistance zones, action algorithm, extreme situations, unified programs, pre-medical assistance.

Постановка проблеми. В умовах сьогодення рівень небезпеки для життя та здоров'я правоохоронців під час виконання службових обов'язків досягає критичних показників, тому володіння знаннями з тактичної медицини є надзвичайно актуальним. Досить частими стали випадки, коли поліцейські у службовій діяльності стикаються з різноманітними ситуаціями, в яких необхідно надати невідкладну домедичну допомогу, вчасно прийти на допомогу і знати як себе поводити в стресових ситуаціях.

Після масованих ракетних атак, кількість яких останнім часом збільшилась, при виїзді на місце події правоохоронці повинні швидко зорієнтуватися та одразу визначити рівень небезпеки, адже надання допомоги можливе не у всіх ситуаціях. Треба в першу чергу подбати про власну безпеку та визначити алгоритм дій надання допомоги постраждалому. На нашу думку, для врятування життя та здоров'я вирішальну роль відіграє знання алгоритму дій надання першої домедичної допомоги пораненим особам або тим, хто знаходиться у невідкладному стані, тактики поводження себе у небезпечних місцях, включаючи поводження з вибухонебезпечними предметами.

В багатьох випадках надання допомоги постраждалому супроводжується наявністю стресової ситуації, в умовах ведення бою, з укриття дистанційно за допомогою голосових команд, тому необхідно мати належну підготовку та знання для якісного надання допомоги. Головним правилом і метою під час надання домедичної допомоги є саме допомогти, а не погіршити ситуацію.

Метою даної статті є розгляд та аналіз проблемних питань з тактичної медицини, які виникають в службово-бойовій діяльності правоохоронців і умовах воєнного стану, особливо в умовах

ведення бою. Визначення шляхів вирішення цих питань, розгляд алгоритму дій поліцейських в зонах можливого надання допомоги постраждалим під вогнем і в критичних ситуаціях.

Виклад основного матеріалу. З 2014 року Україна захищає свій суверенітет, національну ідентичність, безпеку та територіальну цілісність. 24 лютого 2022 року розпочався новий етап конфлікту з рф. Активізація бойових дій породжує багато практично значущих питань як щодо здійснення державного захисту, так і щодо забезпечення прав громадян, свободи військовослужбовців, організації військової служби, надання необхідної допомоги [1, с. 433].

В умовах відвернення військової агресії країни-окупанта в Україні військовослужбовці та правоохоронці стикнулись з необхідністю термінового набуття практичних навичок з тактичної медицини. Адже, надання допомоги постраждалому в такому контексті потребує не лише теоретичних навичок в системі підготовки, але й оволодіння практичною складовою.

Надання необхідної допомоги постраждалому в більшій частині буде супроводжуватись наявністю стресової або критичної ситуації, а в деяких аспектах може надаватись з урахуванням ведення бою, або дистанційно з укриття за допомогою голосових команд контролюючи при цьому свідомість самого постраждалого.

Додатково вказані обставини обумовлюють необхідність мати належну підготовку для грамотного надання допомоги особам, які постраждали не лише від ведення активних бойових дій на території, але й від постійних обстрілів та бомбардування України. В цьому випадку на місці події поліцейські повинні активно співпрацювати для надання необхідної допомоги потерпілим з іншими рятувальними службами (бригади екстреної медичної допомоги, підрозділів ДСНС тощо), при масових травмах – проводити медичне сортування потерпілих, організувати їх транспортування в залежності від категорії для першочерговості транспортування до лікувального закладу [2, с. 1298].

Про особливості роботи поліцейських під час дії правового режиму воєнного стану розповів Євген Жуков (позивний – Маршал), десантник 79 аеромобільної бригади, начальник патрульної поліції та учасника війни на сході України. Він зазначає, що правоохоронці працюють в посиленому режимі – забезпечують діяльність блокпостів, перевіряють документи та транспортні засоби, проводять евакуацію населення, проводять пошук і розвідувальну роботу з диверсантами, а також протидіють мародерству. Зі слів Євгена: «Коли в Україні розпочалася повномасштабна війна, поліцейські роблять свою роботу на всіх напрямках: хто палить танки, хто воює, хто допомагає цивільним, хто годує їх, хто евакуює людей... Тому ми показали справжнє своє обличчя» [3]. Роблячи висновок з цього інтерв'ю, слід зауважити, що для правоохоронців в умовах воєнного стану актуальними та важливими є знання з тактичної медицини. Адже, під час виконання службових обов'язків трапляються випадки, коли необхідно вчасно та правильно надати домедичну допомогу, правильно поводити себе у стресових ситуаціях і знати на машинальному рівні як діяти у випадках, коли поранено цивільних осіб або напарників.

Відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 18, п. 14 ч. 1 ст. 23, ч. 3 ст. 37 та ч. 4 ст. 43 Закону України «Про Національну поліцію» [4] серед основних обов'язків поліцейського закріплено надання ним невідкладної домедичної допомоги особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в безпорадному стані або стані, небезпечному для їхнього життя чи здоров'я, а також особам, які постраждали в результаті застосування заходів примусу.

Погоджусь з думкою Мисливої О.О. про те, що поліцейські не є медичними працівниками, тож не мають великого досвіду порятунку життя лікарськими методами. Зіткнувшись із цим поліцейський часто може ухилитися від виконання обов'язку через страх зробити помилку або зовсім через незнання правил надання домедичної допомоги. Що буде гуманнішим, відповісти складно: ризикнути, можливо, завдавши більшої шкоди і з невеликою ймовірністю врятувати життя, або не завдавати людині інших страждань, ніж вона має [5, с. 144].

В цей же час, в основі порятунку життя і здоров'я постраждалого повинен бути присутній принцип гуманізму. Даний принцип проявляється у не заподіянні більших фізичних страждань та шкоди постраждалому під час надання допомоги. Звертаючись до Конституції вбачаємо, що права та свобода людини в нашій країні, як і життя, є одними з найвищих цінностей і охороняються державою. Правоохоронець не може вдаватися до дій, які завдають морального чи фізичного страждання, або принижують людську гідність [6, с. 122].

Проводячи аналогію між підготовкою поліцейських у мирний та воєнний час потрібно зазначити, що така підготовка повинна бути максимально наближена на виконання службово-бойових завдань в критичних ситуаціях. В умовах воєнного стану час на тривалу підготовку відсутній, од-

нак це не означає, що такої підготовки не повинно бути [7, с. 75]. Безумовно в службовій діяльності поліцейського мова йдеться про різноманітні тактичні ситуації з різним рівнем ризику, в яких він повинен надати допомогу собі, напарнику або іншому постраждалому. У зв'язку з цим, тактична медицина обґрунтовано включена до навчальної програми тактико-спеціальної підготовки.

Тактична медицина – це надання допомоги на догоспітальному етапі, націлене, передусім, на усунення попереджувальних причин смерті, за принципами, що враховують загрозу від бойових дій чи активного стрільця.

Основним завданням підготовки з тактичної медицини є надання майбутнім працівникам поліції теоретичних знань, освоєння ним практичних прийомів і навичок з надання домедичної допомоги в обсязі само- і взаємодопомоги при пораненнях, травмах і ураженнях [8, с. 5].

В сучасних умовах в системі тактичної підготовки правоохоронців та військовослужбовців використовуються протоколи за стандартами НАТО, які мають найкращу практику надання допомоги в критичній ситуації. До них можна віднести ТССС («Тактична допомога пораненим в умовах бойових дій»): ТЕСС – для мілітаризованого персоналу та ТССС – для усіх комбатантів.

Так, ТССС (Tactical Combat Casualty Care) включає загальний протокол надання першої медичної допомоги на полі бою, алгоритм найважливіших дій не лише з надання допомоги пораненим, а передусім тактичного складника у вигляді розуміння загальної картини поля бою та розмежування різних дій на різних етапах бою або в різних його частинах. ТЕСС (Tactical Emergency Casualty Care) – це військовий стандарт медицини, призначений для міських чи інших цивільних умов, який дає змогу заощадити сили і засоби, убезпечити мирне населення, а тактика дій дещо відрізняється від військової, оскільки розрахована на спільну роботу поліції та швидкої медичної допомоги, рятувальників, підрозділів спеціального призначення тощо [9, с. 208].

В цьому аспекті потрібно зазначити, що надання допомоги можливе не у всіх ситуаціях, а також не у всіх ситуаціях можливо надати необхідну допомогу. Відповідно до цього розрізняють зони можливого надання допомоги за небезпекою, які поділяються:

1. Червона (англ. – Care Under Fire (CUF), гаряча зона, підвищена небезпека, зона ураження, дії під вогнем/загрозою, пряма загроза). Має декілька визначень в теоретичних аспектах, але зміст однаковий, та полягає у перебуванні постраждалого в зоні де існує не відвернена небезпека.

2. Жовта (англ. Tactical Field Care (TFC), тепла зона, в укритті/на полі без ведення вогню, непряма загроза). Зона, в якій можливе надання необхідної допомоги, не критична зона, але в будь-який час може стати червоною.

3. Зелена (англ. Tactical Evacuation Care (TACEVAC), холодна, безпечна). Як правило, така зона передбачає надання допомоги в мобільних польових госпіталах, військових чи цивільних шпиталях, спеціалізованих клініках. Переважно складається у своєчасному супроводі до місця немедичної чи медичної евакуації (CASEVAC/MEDEVAC).

В момент прийняття рішення про необхідність надання допомоги постраждалому потрібно враховувати власну безпеку, адже ситуація може бути тимчасово контрольованою. Особливо це стосується надання допомоги в умовах бою або на лінії зіткнення. В сучасній війні розповсюдженими являються випадки полювання на бойових медиків. В такій ситуації полювання відбувається не на бійця, а на осіб, які надають кваліфіковану допомогу.

Особливістю надання допомоги постраждалому в бойових умовах являється свідомість останнього. В цьому випадку потрібно пам'ятати, що така особа перебуває в шоковому стані. Вона може не реагувати на вказівки рятувальника, або навпаки сприйняти рятувальника за ворога та відкрити вогонь на підході до нього. В такому разі за наявності свідомості постраждалого з останнім потрібно комунікувати та постійно контролювати його стан. При наближенні до постраждалого потрібно обеззброїти його або розрядити зброю та від'єднати магазин. При цьому потрібно пам'ятати про наявні боєприпаси на постраждалому, а також гранати, які у випадку евакуації постраждалого без свідомості можуть детонувати.

Розглянемо алгоритм дій надання допомоги постраждалому під вогнем:

1. Відповісти вогнем і сховатися в укриття. В цьому аспекті вихід з укриття під активний вогонь противника створює загрозу життю та здоров'ю рятувальника. Це обумовлює збільшення кількості постраждалих та може призвести до унеможливлення надання необхідної допомоги взагалі.

2. Наказати або очікувати від пораненого продовження виконання бойового завдання, якщо це можливо. За можливості ведення бою/вогню потрібно відвернути атаку, після чого може бути прийняте рішення про переміщення до постраждалого для надання допомоги.

3. Наказати пораненому переміститися в укриття і надати собі допомогу самостійно, якщо це можливо. За неможливості наближення до постраждалого потрібно з ним комунікувати для розуміння його пошкодження, свідомості, можливості самостійно надати собі першочергову допомогу без наближення рятівника до нього. За наявності у останнього свідомості надати йому вказівку переміститись до укриття, при цьому забезпечити йому вогневе прикриття. Комунікація повинна бути постійною, адже самостійна допомога може бути надана не в повному обсязі, або неправильно. В такому випадку постраждалий може втратити багато крові та втратити свідомість до появи рятівника.

4. Намагатися не допустити нанесення пораненому додаткових уражень. У разі втрати свідомості або неможливості постраждалим самостійно переміститись в укриття потрібно враховувати, що переміщення останнього до укриття з допомогою може призвести до завдання додаткових пошкоджень.

5. Поранені, що знаходяться в палаючих транспортних засобах або будівлях, повинні бути евакуйовані і переміщені у відносно безпечні місця. Вжити необхідні дії для запобігання горіння/тління.

6. Відновлення прохідності дихальних шляхів краще відкласти до етапу надання допомоги на полі бою (в жовтій зоні). На цьому етапі повинно бути забезпечено швидкісне переміщення непритомного постраждалого до укриття для можливості надання йому відповідної допомоги, при цьому забезпечивши більш безпечні умови для рятівника.

7. Зупинити небезпечну для життя зовнішню кровотечу, якщо тактична обстановка дозволяє:

- Наказати пораненому самостійно зупинити кровотечу, якщо він може це зробити.
- Використовувати рекомендований Комітетом ТССС джгут (турнікет) для зупинки кровотечі на ділянках тіла, на яких накладення джгута є можливим.
- Накласти джгут проксимальніше (вище) рани поверх одягу. Якщо місце поранення з небезпечною кровотечею не можна визначити точно, накласти й затягнути джгут якомога вище на ушкоджену кінцівку та перемістити пораненого в укриття [10, с. 239]. В даній ситуації витрачений час дуже цінний, адже якщо ви не можете точно визначити під одягом місце пошкодження, значить потрібно накласти турнікет якомога вище аби не гаяти час та не наражати на небезпеку себе та постраждалого.

Необхідно зауважити, що після отримання поранення постраждалий перебуває в емоційно збудженому стані або паніці, якщо він притомний звісно. Наявність такого стану та його крики про біль в конкретному місці демонструє наявність свідомості у постраждалого. Однак, дуже важливим аспектом являється встановлення контакту з ним в такому стані. За допомогою комунікації рятівник повинен встановити емоційний стан постраждалого, надавати команди щодо необхідності виявлення місця пошкодження, характеру пошкодження, спроможності дістатись найближчого укриття, можливості самостійно надати собі допомогу та ін.

Відповідно до сучасних реалій в Україні питання оволодіння правоохоронцями та військовослужбовцями практичними навичками тактичної медицини не потребує аргументування. Досить серйозним аспектом постає потреба застосування таких навичок в умовах ведення бою, зіткнення з супротивником, перебування в умовах тимчасової окупації та/або переходу в оборону у зв'язку з неможливістю виходу. Поліцейський, навіть за умов відсутності ознак комбатанта, може застосовувати практичні навички надання допомоги цивільному населенню на тимчасово окупованих територіях. Але, тут постає питання щодо надання кваліфікованої медичної допомоги та наявності відповідного лікувального закладу в подальшому.

Яскраво виражений приклад перебування поліцейського в якості «комбатанта» на тимчасово окупованій території можемо спостерігати під час захисту м. Маріуполя, а саме оборони заводу «Азовсталь» силами полку «Азов», бійцями 36-ї окремої бригади морської піхоти, примкненими до них невеликою кількістю патрульних поліцейських разом з їхнім очільником М. Вершиніним. Згідно з джерелом на момент початку бойових дій в м. Маріуполь та на його околицях перебувало декілька українських військових підрозділів. Ключову роль в обороні відіграють військовослужбовці полку «Азов», 36-ї окремої бригади морської піхоти, а також декілька інших підрозділів та батальйонів у складі ЗСУ. Також повідомляється, що відома інформація про участь в бойових діях за місто підрозділів поліції України, а також служби безпеки України [11, с. 206]. У зв'язку з цим потрібно сказати, що поліцейські можуть опинитися в критичній ситуації в умовах міста

або території обслуговування, але й в будь-який час набути статус «Комбатанта» та виконувати не зовсім властиві йому функції. Це означає, що загальні принципи підготовки, в тому числі й тактичної медицини, може знадобитись в будь-який момент.

Окрім тимчасових або незворотних втрат суто фізичної природи (травми, поранення чи загибель), мають місце й втрати соціального характеру, коли взаємодія політичних, соціальних, економічних, психологічних та індивідуально-особистісних складових провокує чи детермінує протиправну поведінку правоохоронців. Забезпечення особистої безпеки при виконанні службових обов'язків в умовах існування реальних ризиків – це та сфера професійної діяльності поліцейських, де недоліки знань і вмінь, не усвідомлення чи, навіть, ігнорування існуючих правил безпеки самі по собі вже є небезпечними [12, с. 176].

Після початку повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України, наше життя змінилося... Світ, який пережив лихоліття Другої Світової війни промовляючи «Ніколи більше», був змушений на початку 2022 року, тобто у XXI столітті, промовляти такі страшні назви міст як «Буча», «Бородянка», «Маріуполь», «Херсон» та інші. На жаль, Міжнародні організації, які створені для забезпечення та захисту прав людини, виявилися безсилими проти так званого «руського мира». Відсутність захисту поліцейських, які залишилися на окупованих територіях – це про наше сьогодні. Власне ця війна й ведеться за наші права, зокрема за право залишатися в своїх домівках та в своїй країні [13, с. 106]. Це означає те, щоб вижити в таких суворих умовах, потрібно мати відповідні навички та вміння зберегти своє життя та здоров'я. На сьогоднішній день знати мало, потрібно вміти та вчасно застосувати все, що збереже саме цінне що в нас є: життя, здоров'я, честь та гідність.

Висновок. Таким чином, в умовах військової агресії кожен військовий та правоохоронець нашої держави є захисником Батьківщини. Проведений аналіз сучасних реалій засвідчує, що під час ведення бойових дій виникають різноманітні ситуації, кожна з яких потребує комплексної ретельної оцінки, оскільки може мати певні особливості та нюанси.

У контексті війни на сході України, поліція виконує важливі завдання, такі як забезпечення діяльності блокпостів, перевірка транспорту, евакуація населення та боротьба з мародерством. Важливо відзначити, що поліцейські виявляють готовність і навички працювати в умовах воєнної конфлікту на різних напрямках та виконувати важливі гуманітарні функції.

З розповіді Є. Жукова вбачається, що в таких умовах важливою стає тактична медицина для поліцейських, оскільки вони можуть опинитися в ситуаціях, де невідкладна домедична допомога може врятувати життя. Враховуючи високий ризик, пов'язаний з військовим конфліктом, навчання поліцейських тактичної медицини стає необхідною складовою їхньої підготовки.

Законодавство України визнає найвищою цінністю життя та здоров'я людини, і тому надання невідкладної допомоги є однією з основних обов'язків поліцейських. Програми тактичної медицини для них повинні бути уніфікованими та включати теоретичні та практичні аспекти, забезпечуючи високий рівень готовності поліцейських до дій в екстрених ситуаціях.

Навіть за умови перебування на тимчасово окупованих територіях та не набувши статусу «Комбатанта», поліцейські мають можливість надавати допомогу цивільному населенню у невідкладних аспектах при отриманні поранень до надання кваліфікованої медичної допомоги. Факт необхідності набуття практичних навичок в галузі тактичної медицини став беззаперечним, а це означає потребу у постійному тренуванні вказаного матеріалу на практиці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Тінін Д.Г. Гендерна рівність у воєнний час: як війна змінює роль жінок у суспільстві. *Науковий вісник Ужгородського університету: серія: Право* / голов. ред. Ю.М. Бисага. Ужгород, 2023. Т. 2. Вип. 80. С. 432–437. Бібліогр.: с. 436–437 (15 назв). URL <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/297110/290044>. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.80.2.69>.
2. Тінін, Д.Г. (2022, October). Деякі аспекти необхідності домедичної підготовки поліцейських в умовах воєнного стану. In *The 7 th International scientific and practical conference "Modern research in world science" (October 2-4, 2022) SPC "Sci-conf. com. ua"*, Lviv, Ukraine. 2022. 1320 p. (p. 1296). https://www.researchgate.net/profile/M-Rumiantsev/publication/364225030_MODERN-RESEARCH-IN-WORLD-SCIENCE-2-41022/links/633fd803ff870c55ce094323f_MODERN-RESEARCH-IN-WORLD-SCIENCE-2-41022.pdf#page=1296.

3. Мерещук В. «Український свідок» показав, як працює поліція в умовах війни. Поліціанти роблять свою роботу у всіх напрямках. LB.ua. дорослий погляд на світ. 10.03.2022. URL: https://lb.ua/society/2022/03/10/508903_ukrainskiy_svidok_pokazav_yak.html.
4. Про національну поліцію: Закон України № 580-VIII від 02.07.2015. Офіційний портал Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
5. Мислива О.О. Основи надання патрульною поліцією невідкладної (домедичної та медичної) допомоги постраждалим особам: навч. посібник. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 144 с.
6. Задорожний, В., & Тимофєєв, В. (2023). Гуманізм як один із принципів діяльності працівників поліції при наданні першої допомоги. *Дотримання прав людини у правоохоронній діяльності: стан та перспективи*, 121. URL: https://www.researchgate.net/profile/Anna-Politova-2/publication/373295790_Politova_AS_Okremi_aspekti_zahistu_prav_ludini_v_umovah_zbrojnogo_konfliktu_Dotrimanna_prav_ludini_u_pravoohoronnij_dialnosti_stan_ta_perspektivi_mater_Vseukr_krug_stolu_m_Dnipro_28_berezna_2023_r_Dni/links/64e54b740453074fbda79440/Politova-AS-Okremi-aspekti-zahistu-prav-ludini-v-umovah-zbrojnogo-konfliktu-Dotrimanna-prav-ludini-u-pravoohoronnij-dialnosti-stan-ta-perspektivi-mater-Vseukr-krug-stolu-m-Dnipro-28-berezna-2023-r-Dn.pdf#page=121.
7. Тінін, Д., & Тимофєєв, В. (2023). Важливість підготовки поліцейських до несення служби в критичних ситуаціях в умовах воєнного стану. *Collection of Scientific Papers «SCIENTIA»*, (June 16, 2023; Athens, Greece), 75–77. URL: <https://previous.scientia.report/index.php/archive/article/view/1037.yu>
8. Тактична медицина: навчальний посібник В.Д. Шищук, С.І. Редько, М.М. Ляпа. Суми: ТОВ «ВПІ «Фабрика друку», 2016 р. 176 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/download/123456789/83332/1/Shyshchuk_tactical_medicine.pdf;jsessionid=D4B62B84B001D1B81BB45FB4D3AE73BA
9. Мислива О.О., Никифорова О.А., Бойко О.В. Методологія проведення занять із тактичної медицини для поліцейських в Україні з урахуванням сучасних вимог НАТО. *Юридичний вісник*. 2020. № 2. С. 207–212. doi: <https://doi.org/10.32837/yuv.v0i2.1724>.
10. Roshchin, G. G. (2021). Тактична медицина. *Health of Society*, 10(6), 239-243. <https://doi.org/10.22141/2306-2436.10.6.2021.282>
11. Тінін Д. Статус українського поліцейського в умовах воєнного стану у випадку невиконання наказу про вихід з оточення або окупації (теоретичний аспект). *Правовий часопис Донбасу*. Випуск № 4(81) 2022. Частина 1. Донецький державний університет внутрішніх справ, 2022. 214 с., с. 204–208. DOI: <https://doi.org/10.32782/2523-4269-2022-81-4-1-204-208>. <https://ljd.dnuvs.ukr.education/wp-content/uploads/2023/03/38.pdf>.
12. Завістовський, О. Д. (2022, April). Проблемні питання щодо психологічного забезпечення безпеки професійної діяльності правоохоронців. In *The 7 th International scientific and practical conference “Modern science: innovations and prospects”*(April 3-5, 2022) SSPG Publish, Stockholm, Sweden. 2022. 378 p. (p. 175). URL: <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/5999/1/MODERN-SCIENCE-INNOVATIONS-AND-PROSPECTS-3-5.04.22.pdf#page=175>.
13. Гунько, К., & Тінін, Д.Г. (2022). Коло повноважень поліцейського в умовах тимчасової окупації. *Матеріали конференцій МЦНД*, (16.12.2022; Вінниця, Україна), 106–107. URL: <https://archive.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/363>.